

Практычнае радзімазнаўства

Пра нашы праваслаўныя святыні Змогучь болей даведацца расіяне, еўрапейцы і жыхары Азіі

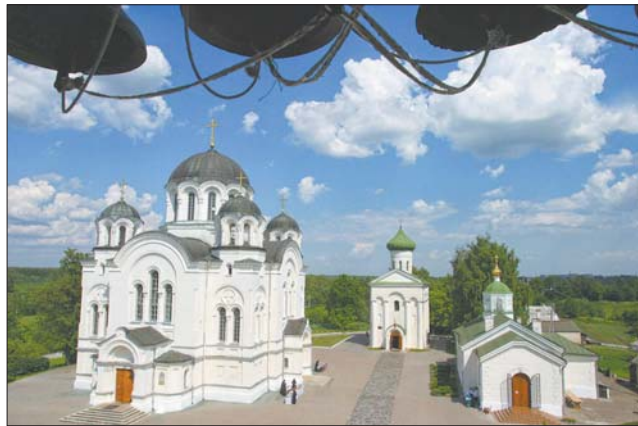
У гэтым годзе адзначаецца 25-годдзе стварэння Беларускага Экзархата Маскоўскага Патрыярхату. Да гэтай юбілейнай даты Беларуская праваслаўная царква прэзентавала першую серыю дакументальнага фільма «Святыні Белай Русі», які плануецца паказаць па трох тэлеканалах Расіі, а таксама па спадарожніках у Еўропе і Азіі.

— Беларускі Экзархат святкуе 25-годдзе з дня свайго стварэння, — кажа мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі ПАВЕЛ, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі. — Сёння Беларуская праваслаўная царква налічвае 1600 прыходаў, больш за 40 манастыроў, у нас ёсць духоўная семінарыя, акадэмія, вучылішча. Гэта велізарная колькасць праваслаўных веруючых людзей.

Звярнуўшыся да тэмы праваслаўных святыняў, Уладыка падкрэсліў, што Беларусь сла-

кую і Кірылу Тураўскага, храмы — Полацкі Спаса-Еўфрасіннеўскі і Пустынскі Успенскі жаночыя манастыры, Свята-Траецкі Маркаў мужчынскі манастыр, Благавешчанскі храм горада Віцебска, і асобная ўвага — да кафедральнага сабора горада Турава і яго гісторыі.

Каб стварыць фільм, творчаму калектыву тэлеканала «Эхо ТВ» з горада Разані спатрэбіўся год. Аўтары пастараліся ў паўгадзінны тэрмін расказаць пра амаль дзясятка святыняў нашай краіны. Задума не прадугледжвае стварэнне іх пэўнай іерархіі па значнасці ці гістарычнай храналагічнасці. Хутчэй, гэта вольны экскурс у вобласці, гарады, вёскі Беларусі да храмаў і гістарычных асоб, якія ў іх жылі і працавалі. Да кароткіх гісторый стварэння цэркваў і здабывання святых дадаюцца расповеды пра цуды, што здараюцца з людзьмі, якія звяртаюцца да ікон, мошчаў ці праз бласлаўленыя крыніцы па дапамогу.

вутая не толькі сваімі матэрыяльнымі каштоўнасцямі, але і людзьмі: «Я спадзяюся, што прэзентацыя фільма аб святых на беларускай зямлі паслужыць сур'ёзным стымулам, каб мы звярнулі ўвагу на тыя каштоўныя жамчужыны, якіх мноства на ўсёй тэрыторыі Беларусі. Гэта нашы храмы, нашы манастыры і, зразумела, народ. Яго асновай з'яўляецца святасць. І імкненне да яго было заўжды, на працягу ўсяго існавання Беларускай праваслаўнай царквы.

Па словах Мітрапаліта Паўла, кінастужка будзе цікавая не толькі праваслаўным веруючым, але і кожнаму чалавеку незалежна ад веравызнання: «Нашы святыні — гэта не толькі крыніцы і маляўнічыя месцы. Там гарманічна спалучаюцца і архітэктура, і мясцовасць, і жывапіс, і музыка. Мы спадзяёмся і будзем спадзявацца, што, здзяйсняючы малітвы ў гэтых святых месцах, нашы душы будуць змяняцца. Нашы сэрцы, храмы і Айчына адкрыты для ўсіх, хто жадае ўбачыць святыні».

У першай серыі «Святыняў Белай Русі» расказваецца пра знакавыя ў гісторыі Царквы фігуры — Еўфрасінню Полац-

Па словах айца СЕРГІЯ (Лепіна), старшыні Сінадальнага інфармацыйнага аддзела Беларускай праваслаўнай царквы, «гэты фільм не самакаштоўны і не самадастатковы, ён толькі пачатак серыі фільмаў».

Уладзімір КАЛАШНИКАЎ, кіраўнік творчага калектыву, пасля кінапаказу расказаў, што ў найбліжэйшы час фільм будзе паказаны па трох тэлеканалах Расіі. Акрамя таго, стваральнікі стужкі дамовіліся са спадарожнікавымі каналамі, каб паказаць яе ў Еўропе і Азіі.

«Я думаю, што кожны, хто паглядзіць гэты фільм, зверне ўвагу на нашы святых мясціны і будзе мець жаданне наведаць іх», — сказаў Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі ПАВЕЛ, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі і такім чынам заахвоціў не толькі па-турыстычнаму любавання прыгажосцю будынкаў храмаў, але і прыкладзі малітвенныя намаганні і здзейсніць паломніцтва да «жамчужын» Беларусі. «Таму мы з радасцю будзем працягваць працу над наступнымі серыямі фільма», — падсумаваў ён.

Вераніка ПУСТАВИТ,
pustavit@zviazda.by

ГІСТОРЫЯЙ ДЫХАЕ КОЖНЫ КУТОК

КАРЭСПАНДЭНТЫ «ЗВЯЗДЫ» НАВЕДАЛІ СТАРАДАЎНЮЮ ВЁСКУ ЛУЖКІ, З ЯКОЙ ЗВЯЗАНЫ ІМЁНЫ МНОГІХ ВЯДОМЫХ ГІСТАРЫЧНЫХ АСОБ

Лужкі, што ў Шаркаўшчынскім раёне — адно з тых старых, багатых на гісторыю беларускіх паселішчаў, якое знаходзіцца на водшыбе ад буйных дарог, гарадоў, і для многіх існуе ў паралельнай рэальнасці. Але калі ты пабываў тут хоць аднойчы, наўрад ці пасля забудзешся пра яго. І сапраўды, ёсць такая асаблівасць у нашых вёсак. Здаецца часам, што трапіў у зусім глухі куток, як раптам з-за павароткі з'яўляецца вежа прыгажунна касцёла, званіцы старой царквы альбо багаты старадаўні парк, які і сёння не страціў свайго характара. Так, многае, на жаль, у нашых вёсках не захавалася, яго ўжо не адновіш, але і тым, што засталася, ганарыцца варты, клапаціцца трэба. А ў Лужках такіх месцаў для гонару сапраўды хапае.

Сёння тут, безумоўна, цывілізацыя. Аднак далёка не кожны ведае: яна па ранейшых мерках і больш 200 гадоў таму тут была. Лужкі ведалі па ўсім Вялікім Княстве Літоўскім! Але аб усім, паважнае спадарства, па парадку.

У ЛУЖКАХ ВУЧЫЛІ ПАЭЗІІ

Упершыню Лужкі ўзгадалі ў 1519 годзе. Тады яны належалі славутым Сапегам, пасля пераходзілі ад аднаго ўласніка да другога. Чапскія, Жабы, Плятэры... Але менавіта Жабы стварылі з гэтага паселішча над рачулкай Мнюта сапраўднае мястэчка. Асаблівым чынам вызначыўся полацкі кашталян Валяр'ян Жаба. Гэта ён запрасіў у Лужкі рамеснікаў, дамогся таго, каб там двойчы на год праходзіў кірмаш, гэта ён дбаў пра навуку: паклікаў славутых сваёй школьнай адукацыйнай працай каталіцкіх манахаў піяраў, што стварылі тут калегіум.

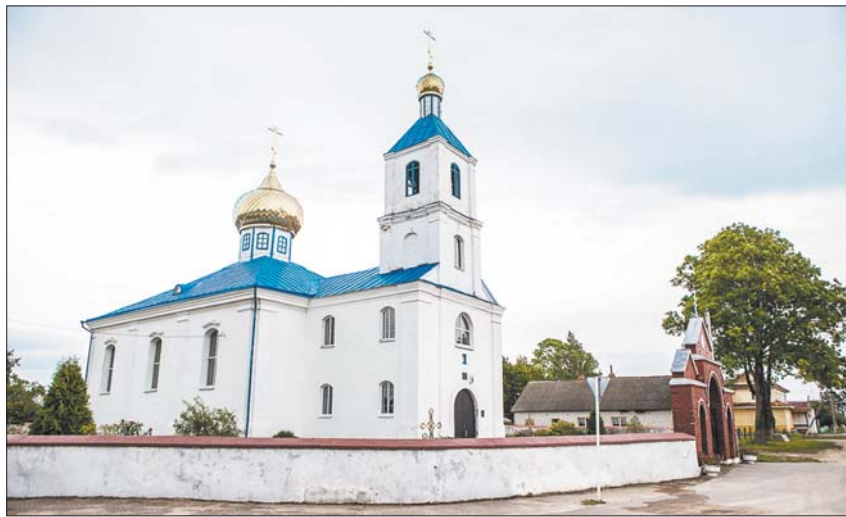
Навуковы курс у іх разлічваўся на 7 класаў. Дысцыпліны ў піярскім калегіуме былі чымсьці падобныя да таго, што вучаць дзеткі ў розныя гады навучання ў сучаснай школе: арыфметыка, мовы, геаграфія, алгебра. Карысталіся вучні нават... мікраскопамі. Вучылі ў калегіуме асновам складання вершаў. Выкладалі прафесары Віленскага ўніверсітэта! Навучанне — бясплатнае. Плату бралі толькі за пражыванне ў інтэрнатах. Пасля паўстання 1830-1831 гг. калегіум закрылі, а піяраў — разганалі.

Запомніўся Валяр'ян Жаба і пабудовай, якую можна лічыць архітэктурнай перлінай Лужкоў. Выкшталцоны барочны касцёл Міхала Арханёла лёгка б упрыгожыў вуліцы любога горада. Калі падыходзіш да гэтай белай святыні, адчуваеш, што фасад выгінаецца перад табой дугой. Такая вольная асаблівасць. Раней у ім хапала старадаўніх абразоў, але ў час атэізму ўсё вывезлі, тут быў склад мінеральных угнаенняў. Цяпер іконы знаходзяцца ў полацкім музеі, а дапамагач лужкоўскаму касцёлу з абразамі прыйшлося суседнім парафіям. А вось старая царква Раства Прасвятой Багародзіцы ў Лужках ніколі не закрывалася. Кажуць, у храме ў свой час знаходзіліся абразы пэндзля самога Андрэя Рублёва.

Але звязаны Лужкі не толькі з хрысціянствам. Як адзначае старшыня Лужкоўскага сельсавета Таццяна КРАСНАДУБСКАЯ, у свой час тут жыло шмат яўрэяў.

— Аб гэтым сведчаць і вялікія могілкі, і руіны синагогі, у якой таксама працаваў хедэр, пачатковая школа для яўрэяў, — апавядае спадарыня Таццяна і вядзе нас ад цэнтра мястэчка да синагогі. Шлях займае некалькі хвілін. — Менавіта ў Лужках, у беднай сям'і, нарадзіўся Элізэр Бен-Егуда (сапраўднае імя Элізэр-Іцхак Перэльман), адраджальнік іўрыту. Пражыў тут 12 гадоў. Хадзіў у хедэр. Пасля з'ехаў. Прысвяціў жыццё іўрыту. І дамогся таго, каб у Палесціне гэтая мова стала адной з дзяржаўных.

Будынак былой синагогі (пасля тут была газавая крама) выглядае даволі сумна. Чакаючы рэканструкцыі. Дарэчы, синагога — гэта не адзначае сведчанне пра яўрэяў у гэтым мястэчку. Да сённяшніх

Фота Надзеі БУЖАК

часоў захаваліся дамы, у якіх калісьці жылі яўрэі, а ў цэнтры летась устанавілі дошку ў гонар Бен-Егуды.

— Мы шануем гэтага чалавека, памяць пра яго, — кажа Таццяна Краснадубская. — Ёсць мясціны, звязаныя з яго сям'ёй. На мясцовых могілках пахаваны яго сваякі, бацькі. Застаўся падмурак ад іх хаты. Дарэчы, спонсарскую падтрымку нам аказала аб'яднанне яўрэйскіх абшчын. На адкрыццё з Ізраіля прыязджаў праўнук Бен-Егуды.

ПАЛАЦ, ЯКІ СТАЎ СЕЛЬСАКАСПАДАРЧАЙ КАНТОРАЙ

Лужкі і суседні Гарадзец раней былі рознымі населенымі пунктамі, але межаў паміж імі не было. Гэта асабліва адчуваецца цяпер, калі ты нават не разумееш, што з Лужкоў трапіў у Гарадзец, які калісьці належаў знакамітаму роду Зібергаў-Плятэраў. Гэта наогул фантастычнае месца. Тут не толькі захаваліся палац, у якім жыві графы, але і астатнія гаспадарчыя пабудовы. Да 1939 года Гарадзец быў уласнасцю Яна Зіберга-Плятэра. Падчас вайны пад свае патрэбы палац узялі нямецкія акупанты, пасля — мясцовае сельсакаспадарчае прадпрыемства. Двухпавярховы палац

хоць і знаходзіцца пад аховай закона, добра захавалася, але таксама патрабуе рэканструкцыі.

Напэўна, адзіны мінус Лужкоў і Гарадца, у чым з намі пагадзіўся Аляксей Варыкіш, кіраўнік фонду «Краіна замкаў», нязручнае геаграфічнае становішча. Калі б уся гэтая прыгажосць знаходзілася ў непасрэднай блізкасці ад сталіцы, людзей бы тут было багата. Грошы ад турызму, зразумела, таксама былі б іншыя. Гісторыя тут пахне літаральна кожны будынак, кожны метр зямлі насычаны ёй. Знаходкі здараюцца і цяпер. Колькі гадоў таму мясцовы краязнавец Эдмунд Гірын вызначыў, што ў Лужках да сённяшніх часоў захаваліся дом, дзе жыў славетны ваяны дзеяч Станіслаў Булак-Булаховіч, які кіраваў гаспадаркай у Плятэраў. Вось такая мясціна, якая патрабуе вялікай увагі турыстаў да сябе. Аб'ячаем, тэму Лужкоў і падобных мястэчак не губляць і падтрымліваць на старонках нашай газеты надалей.

Тарас ШЧЫРЫ. taras@zviazda.by
Шаркаўшчынскі раён.

На фота: царква ў Лужках ніколі не зачынялася; у часы атэізму ў касцёле Міхала Арханёла месціўся склад мінеральных угнаенняў; палац у Гарадцы належаў славетнаму роду Плятэраў